

Når barn er pårørende

Ansatte i skole og barnehage er viktige voksne i barns liv. I tillegg til foreldrene vil de voksne i barnehagen og på skolen være blant dem som har mest kontakt med barna i det daglige. Tett kontakt mellom hjem og barnehage/skole kan derfor ha stor betydning for hvordan barn klarer seg gjennom sykdom, død eller andre hendelser i familien.

Er du bekymret for et barn?

Vet du at det har skjedd noe i familien til et barn?

Det er flere som har beskrevet den unike posisjonen lærere har når det for eksempel gjelder sorgarbeid hos barn og unge (Dyregrov, 1989). I Åshilds

fortelling om da Vilhelm mistet sin nyfødte lillebror tidligere i boken (se side 192), kan vi lese om ansatte i barnehagen som i mange år ble viktige for Vilhelm, for eksempel ved å ta ekstra vare på ham når andre barn i barnehagen fikk søsken i årene etter at Gustav døde.

Den voksne har ansvaret for å ta initiativet til å snakke med barn. Kanskje kan en tilnærming være å ta kontakt med barnet, og si «jeg vet at mammaen din er blitt syk. Jeg vil at du skal vite at jeg vet om det, sånn at du kan si ifra til meg dersom du har en dårlig dag, trenger noen pauser eller det dukker opp noe annet. Det er fint at du er her selv om det kanskje er slitsomt». I Cathrines historie om hvordan det var å skulle fortelle sønnen om at hun hadde fått ALS (side 107), beskrives det å ha en lærer som gjorde seg tilgjengelig for kontakt på den måten som en veldig god trygghet både for sønnen og mammaen.

Når du tar kontakt med barn som er i en vanskelig situasjon, kan det være fristende å love mer enn man kan holde. Det kan være fort gjort å si noe sånt som «jeg skal alltid være her for deg», fordi man har lyst til å hjelpe. Sier man «alltid», må man mene «alltid». Er du derimot lærer og mener at du ønsker å være tilgjengelig i skoletiden, må du si «jeg er tilgjengelig for deg i skoletiden mandag til fredag. Det hender jeg har oppgaver på dagtid som kan gjøre at jeg ikke kan snakke med deg med en gang, men jeg lover at hvis du sender meg en SMS eller legger en lapp i hylla mi, skal jeg svare deg senest dagen etter» eller noe lignende. Dersom man lover ting man ikke klarer å holde, risikerer man at barnet mister troen på at voksne ønsker å hjelpe.

En lærer eller en barnehageansatt er voksenpersoner som barn og unge tilbringer mye tid sammen med nesten hver dag. Lærerne og de voksne i barnehagen kjenner også miljøet barna og ungdommene er i på skolen og i barnehagen, og kjenner samspillet, utfordringene og mulighetene barna og ungdommene imellom på en slik måte at de kan tilrettelegge omkring barnet eller ungdommen som har en strevsom hjemmesituasjon. Kanskje kan det for mange barn og unge også være lettere å snakke med en kjent lærer eller barnehageansatt enn nye og ukjente voksenpersoner i en krisesituasjon.

“ Skolen og barnehagen vil også kunne være et fast holdepunkt i en tilværelse som oppleves utrygg, uforutsigbar eller annerledes.

Ettersom barn i stor grad trenger rutiner og struktur rundt seg, vil det å kunne fortsette dagliglivet i barnehagen eller på skolen være positivt for de aller fleste etter at noen er død eller familien er blitt rammet av alvorlig sykdom. Opprettholdelse av hverdagslivet er bra. Selvfølgelig kan det være riktig med fri noen dager nå og da etter et dødsfall eller annen kritisk hendelse, men jevnt over er det best å være i vanlig aktivitet. Skolen og barnehagen vil også kunne være et fast holdepunkt i en tilværelse som oppleves utrygg, uforutsigbar eller annerledes.

For at barnehagen og skolen skal fungere som trygge og gode steder for barn, er det nødvendig at de voksne i barnehagen eller på skolen kjenner til hjemmesituasjonen. Utveksling av slik kunnskap er et felles ansvar. Foreldre må informere om viktige livshendelser til de voksne i barnehagen og på skolen, og barnehage og skole må ha gode rutiner for å invitere til slik informasjonsdeling. Foreldre, barn og lærer har jevnlig utviklingssamtaler helt opp i videregående skole. Kanskje går det an å bruke slike samtaler til å snakke om viktige hendelser i familien også. Hvordan barn har det i livet sitt er avgjørende for hvordan de er i stand til å tilegne seg kunnskap og fungere i en classesituasjon.

For barn som opplever alvorlig sykdom eller død i familien, kan det være ønskelig å informere barnehagegruppen eller klassen om det som har skjedd eller om situasjonen hjemme. Det er foreldre og andre voksne som har ansvaret for å sørge for at det skjer på en god måte, men barna må få være med på å planlegge hvordan det skal skje og hva som skal sies hvor og til hvem.

Ansatte i skole og barnehage har meldeplikt til barnevernet dersom de er bekymret for et barns omsorgssituasjon.

Under får du en liten huskeliste som kan være til hjelp for ansatte i skole og barnehage for å øke oppmerksomheten omkring barn som pårørende. Til slutt får du noen eksempler på hvordan du kan snakke med barn om hvordan de har det.

En huskeliste:

- Når du møter barn, husk at hvordan de har det hjemme påvirker dem.
- Snakk jevnlig med barn og foreldre om at barnehagen/skolen er opptatt av hvordan barna har det, og at det er fint å få informasjon dersom det skjer ting hjemme for å kunne støtte barna best mulig i hverdagen.
- Hvis du er bekymret for at et barn ikke har det bra, vis barnet at du bryr deg og spør om hvordan han eller hun har det.
- Hvis du ikke får svar og bekymringen ikke forsvinner, spør igjen.
- Hvis du får vite at et barn har det vanskelig hjemme på grunn av sykdom, fengsling eller andre livshendelser, si at du vet.
- Gi barnet muligheten til å fortelle om det.
- Vurder kontakt med foreldre, helsesøster eller andre samarbeidspartnere, men snakk med barnet om hva du tenker og tror før du gjør noe.
- Ved bekymring for barnets omsorgssituasjon, kontakt barnevernet

Utdrag fra boken «Når barn er pårørende»

Skrevet av Anne Kristine Bergem, spesialist i psykiatri

Gjengitt med tillatelse.